

BLIJVEN OF VERTREKKEN MET EEN HOGERE OPLEIDING

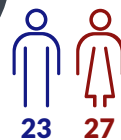
TEKST: Wilma de Vries en Arjen Brander

LEREN
WERKEN
WONEN

50
respondenten

Interviews met 50 Friese jongeren

In 2017 zijn 50 interviews gehouden met jongeren tussen de 20 en 30 jaar die in Fryslân zijn opgegroeid en een hbo- of wo-studie hebben afgerond.

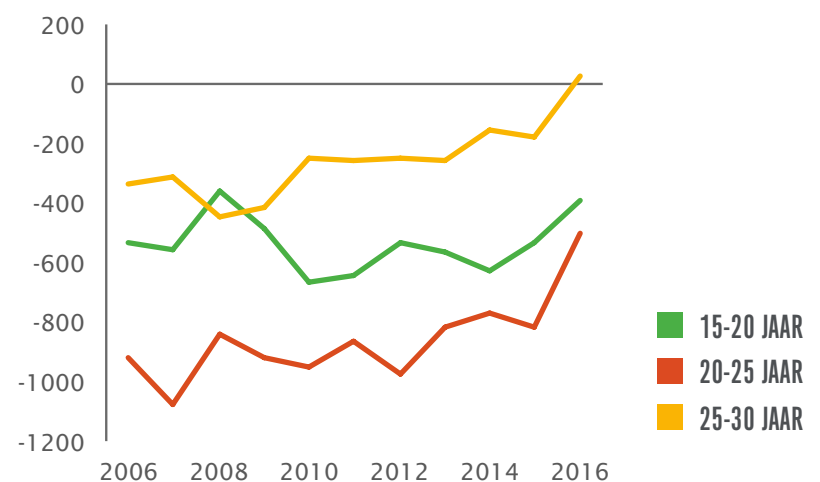
22 hbo	28 wo	
29 Friestalig	19 Nederlandstalig	2 anderstalig
46 een baan	4 werkzoekend	
15 blijvers	25 vertrekkers	10 terugkeerders

Jongeren maken na het afronden van de middelbare school belangrijke keuzes. Voor welke vervolgopleiding kies ik en waar ga ik studeren? Na het afronden van de studie komt weer een keuze: waar ga ik werk zoeken en waar ga ik wonen? Het Fries Sociaal Planbureau interviewde 50 hoger opgeleide jongeren die in Fryslân zijn opgegroeid over hun keuzes ten aanzien van leren, werken en wonen.

VERTREKVERSCHOT JONGEREN

Fryslân heeft een structureel vertrekoverschot van jongeren. Sinds 2006 vertrekken ieder jaar tussen de 1000 en 2000 jongeren tussen de 15 en 30 jaar meer uit Fryslân dan zich hier vestigen. Jongeren met een mbo-opleiding blijven vaak in Fryslân wonen en studeren. Vooral jongeren die voor een hbo of universitaire opleiding kiezen, verlaten Fryslân. Dit wordt ook wel een *braindrain* genoemd. De meeste jongeren die de provincie verlaten, zijn tussen de 18 en 25 jaar. Hoewel ieder jaar meer jongeren vertrekken dan zich in Fryslân vestigen vormt de groep blijvers de meerderheid. Verder zijn er ook jongeren die juist naar Fryslân komen om hier te studeren. Door de toename van het aantal hbo-opleidingen is Leeuwarden steeds meer een studentenstad geworden die studenten uit andere delen van het land en het buitenland trekt.

Binnenlands migratiesaldo Friese jongeren per leeftijdsgroep, 2006-2016

Bron: CBS, bewerking FSP

Drie groepen Friese jongeren

BLIJVERS

jongeren die na het volgen van een opleiding (middelbare school, hoger onderwijs) in Fryslân zijn blijven wonen

VERTREKKERS

jongeren die na het volgen van een opleiding (middelbare school, hoger onderwijs) uit Fryslân zijn vertrokken

TERUGKEEDERS

jongeren die na het volgen van een opleiding buiten Fryslân teruggekeerd zijn naar Fryslân

Jongeren met een havo- of vwo-diploma op zak staan voor een aantal keuzes. Voor welke vervolgopleiding kies ik en waar ga ik studeren? Wat zijn de opties en welke overwegingen spelen een rol?

IN OF BUITEN FRYSLÂN STUDEREN

Sinds de sluiting van de Franeker universiteit in 1811 moeten Friese jongeren voor een universitaire opleiding de provincie uit. Voor hbo kunnen zij wel in Fryslân terecht bij één van de hogescholen: NHL Stenden Hogeschool en Van Hall Larenstein. Van de Friese jongeren die in 2015 hun havo- of vwo-diploma behaalden en zich inschreven voor hoger onderwijs, ging 36 procent in Leeuwarden studeren. Jongeren die een universitaire opleiding of een hbo-studie willen volgen die niet in Fryslân mogelijk is, gaan buiten de provincie studeren. Traditioneel gaan veel Friese jongeren voor hun studie naar Groningen. Als het ouderlijk huis op bereisbare afstand van Groningen ligt, zoals in Noordoost-, Zuidoost-Fryslân of Leeuwarden, blijven veel jongeren eerst thuis wonen, zo bleek uit de interviews. Een deel hiervan verhuist na verloop van tijd alsnog naar Groningen. Andere studenten blijven hun hele studietijd in Fryslân wonen, bij hun ouders of zelfstandig. Wie buiten het Noorden gaat studeren – veelal in de Randstad – verhuist sowieso, omdat de afstand te ver is om dagelijks te overbruggen.

BLIJVERS HECHTEN AAN VERTROUWDEHEID

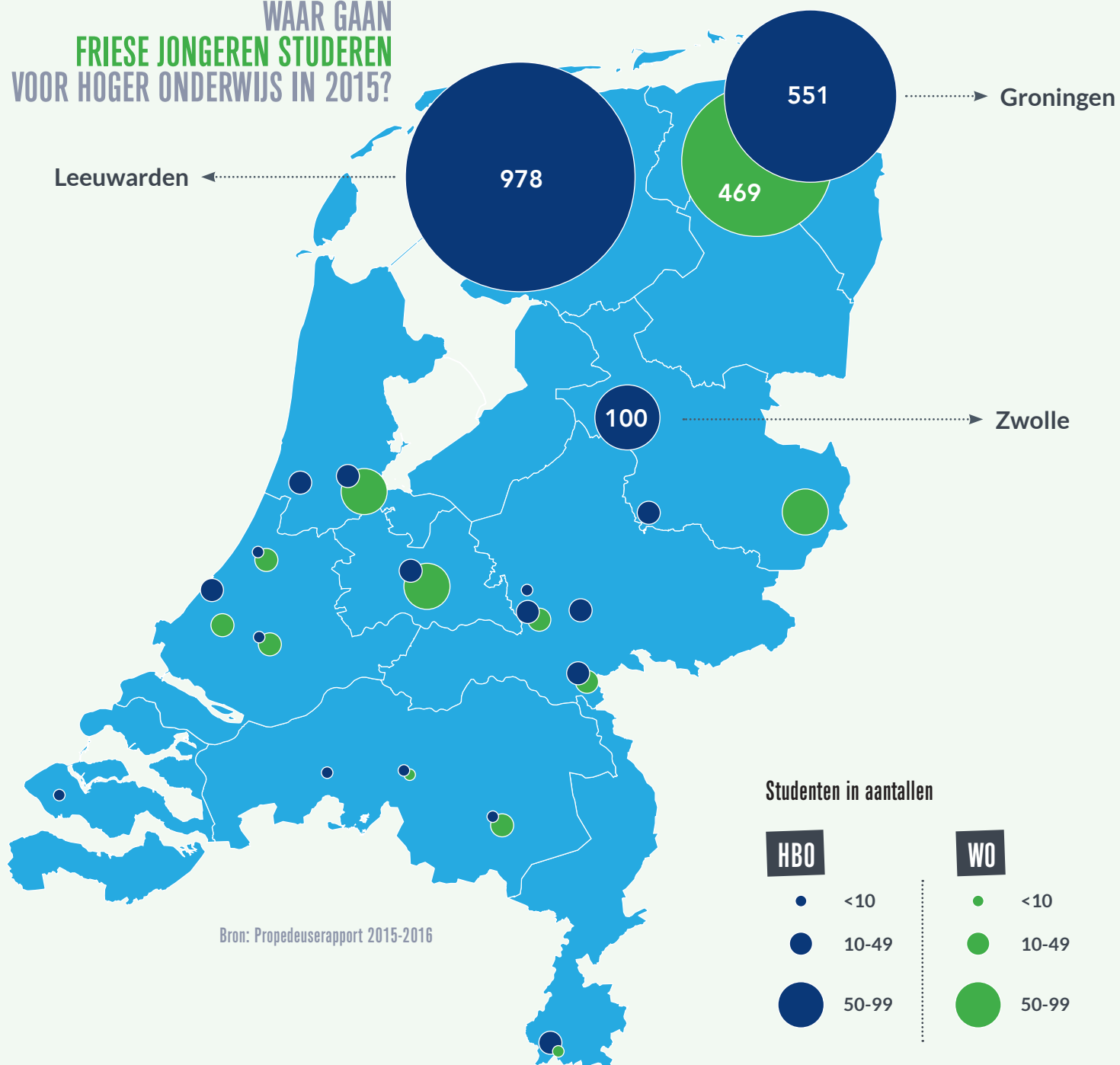
Iemand kan verschillende overwegingen hebben voor de keuze van een studie. Sommige jongeren kijken vooral naar de inhoud van de studie. Anderen naar een studie dichtbij huis of een

richting met goede baankansen. De meeste geïnterviewde jongeren kozen een studie vanwege hun interesse. Bij de blijvers zijn ook jongeren die een studie dichtbij huis zoeken, omdat ze beslist in Fryslân willen blijven wonen. Zij willen hun vertrouwde leven voortzetten, dichtbij ouders, vrienden, partner of sportclub. “Ik heb hier mijn vriendengroep en bijbaantje. Ik woon hier gewoon heel prettig.”

VERTREKKERS ZOEKEN AVONTUUR

Een jongere die na de middelbare school buiten Fryslân gaat studeren kiest dikwijls ook in eerste instantie uit interesse voor een specifieke studie. Als deze studie niet in Leeuwarden mogelijk is, wordt buiten de provincie gezocht. Maar er zijn ook jongeren die bewust buiten de provincie gaan studeren. Deze vertrekkers zijn op zoek naar een nieuwe omgeving zonder belemmeringen om zichzelf te kunnen zijn. “Ik voel in de grote stad veel vrijheid. Ik kan gewoon doen wat ik wil en hoef me niet te verantwoorden tegenover mijn ouders of de Turkse gemeenschap waarin ik ben opgegroeid.” Sommige vertrekkers kiezen bewust niet voor Groningen of Leeuwarden, om nieuwe horizons te verkennen in een ander deel van het land. Zij zoeken de reuring van de Randstad. “Ik wilde graag naar Utrecht. Groningen vond ik te dichtbij en teveel van hetzelfde. Ik wilde echt een ander leven.”

WAAR GAAN FRIESE JONGEREN STUDEREN VOOR HOGER ONDERWIJS IN 2015?

MEESTE FRIESE JONGEREN GAAN IN NOORD-NEDERLAND STUDEREN

Ruim 2700 Friese jongeren die in 2015 een havo- of vwo-diploma hebben behaald zijn volgens DUO aan een hbo- of universitaire opleiding begonnen. Bijna driekwart (74%) van deze Friese jongeren koos voor een vervolgopleiding in Leeuwarden (hbo) of Groningen (hbo of wo). Buiten het Noorden zijn Utrecht, Zwolle en Amsterdam de meest gekozen studieplaatsen. De cijfers kennen enige vertekening, omdat zij betrekking hebben op de hoofdvestiging van de hoger onderwijsinstelling. Studenten van de Stenden-vestiging in Emmen worden daarom hier bij Leeuwarden geteld. Verder zijn de 111 Friese studenten van Hogeschool Van Hall Larenstein hier bij Leeuwarden geteld, terwijl deze hogeschool in Velp haar hoofdvestiging heeft.

‘VEEL GROTE BEDRIJVEN ZITTEN IN DE RANDSTAD. IN FRYSLÂN IS MEER MKB’

Na het afronden van de studie gaan de meeste jongeren op zoek naar een baan. Waar zoeken zij een baan en welke factoren spelen daarbij een rol? Welke mogelijkheden zien de jongeren in Fryslân?

WONEN BOVEN DROOMBAAN

De meeste geïnterviewde jongeren die in Leeuwarden hebben gestudeerd, hebben in Fryslân of in het Noorden werk gezocht. Zij willen het liefst in Fryslân blijven wonen en voor hun werk maximaal een uur reizen. Het wonen stellen zij voorop en daar zoeken zij een baan bij die dat mogelijk maakt. Al is die baan misschien niet hun droombaan, dit accepteren zij. “Tijdens de opleiding werd vaak gezegd: ‘als je een goede baan wilt, dan moet je verhuizen naar de Randstad’. Toen dacht ik al: dat ga ik niet doen. Ik wil daar echt niet wonen.” Deze jongeren verhuizen liever niet naar een andere plaats of regio vanwege werk. Zij zijn tevreden met het leven in Fryslân. Vaak heeft dit te maken met (het werk van) hun partner en de sociale contacten.

CARRIÈRE BUITEN FRYSLÂN

Jongeren die buiten Fryslân hebben gestudeerd kunnen een baan in of buiten Fryslân zoeken. Een deel van hen – vaak universitair opgeleiden – wil vooral een interessante baan en is bereid daarvoor overal naar toe te verhuizen. Deze jongeren vinden een aantrekkelijke baan belangrijker dan de plaats van het werk. Voor hen is de carrière bepalend voor de keuzes die zij maken. Vaak zijn het banen die niet of nauwelijks in het Noorden zijn te vinden. “Als je een baan op een hoofdkantoor van een groot bedrijf wil hebben, dan moet je naar het midden van het land”, aldus een afgestudeerde econoom. Vanuit Groningen trekt een deel van de afgestudeerden naar de Randstad voor werk. “Ik zocht een baan als belastingadviseur. In Amsterdam heb je gewoon de meeste kantoren. En als ik ooit wat anders zou willen heb je hier gewoon de meeste keus.”

TERUG NAAR FRYSLÂN

Er zijn ook jongeren die na hun studie in Groningen of elders in het land bewust een baan in Fryslân of in het Noorden hebben gezocht. Zij willen weer in Fryslân wonen, vooral vanwege familie en vrienden. Sommige jongeren wisten dit al tijdens de studie en hebben bewust een stageplaats in het Noorden gezocht. Deze jongeren voelen zich vaak verbonden met Fryslân. Zij misten bijvoorbeeld de rust en ruimte of de Friese taal en cultuur. “Ik voel me verbonden met Fryslân, daarom ben ik teruggekomen.” Andere terugkeerders gingen terug vanwege een partner in Fryslân of het Noorden.

MINDER BAANMOGELIJKHEDEN

Banen in de techniek of zorg zijn in Fryslân wel aanwezig. Veel jongeren vinden dat hier minder banen zijn voor hoger opgeleiden dan elders in het land. Vooral universitair opgeleiden, bijvoorbeeld sociale wetenschappers, ervaren in Fryslân minder mogelijkheden. Ook banen bij grote bedrijven, de Rijksoverheid of op hoofdkantoren, zijn in Fryslân schaarser. “Veel grote bedrijven zitten in de Randstad. In Fryslân heb je veel mkb, maar daar komen weinig universitair opgeleiden terecht. Ik wil graag ervaring op doen bij een groot bedrijf en dan kom je al snel buiten Fryslân terecht.” Sommige jongeren gaan daarom noodgedwongen op zoek naar een baan buiten de provincie. Anderen hebben moeite met het vinden van een baan vanwege hun achtergrond. “Mijn studiegenoten hebben allemaal een baan, bij mij gaat dat moeizamer. Ik denk vanwege mijn hoofddoek.”

WONEN

Als de studie is afgerond en werk is gevonden maken de jongeren vaak (opnieuw) keuzes op het gebied van wonen. Wil ik in Fryslân wonen of juist daar buiten? Hoe wil ik wonen? Wil ik in de stad wonen of liever in een dorp? En waar wil ik in de toekomst wonen?

WONEN STAAT VOOROP BIJ BLIJVERS

Blijvers en vertrekkers maken verschillende keuzes op het gebied van wonen. Blijvers vinden wonen vaak belangrijker dan werken. Zij willen graag in hun vertrouwde omgeving blijven wonen. Voor vertrekkers komt werk meestal op de eerste plaats. Ook voor terugkeerders is het wonen en de woonomgeving belangrijk. Bij de keuze van een woonplaats hechten blijvers erg aan hun sociale omgeving. "Ik ben hier geboren en mijn familie woont hier. Veel vrienden van mij wonen hier ook nog." Zij zien zichzelf voor langere tijd in dezelfde plaats wonen en willen zich settelen.

‘IK HEB ZELF EEN HELE FIJNE JEUGD GEHAD IN FRYSLÂN’

VERTREKKERS MINDER GENEIGD TE SETTELEN

Vertrekkers laten zich meer leiden door werk en zien het wonen vaak als tijdelijk. Zodra hun werk verandert, verandert hun woonsituatie. Deze jongeren zijn vooral verhuisd vanwege werk en hebben daar in de buurt woonruimte gezocht. Vanwege de krapte van het woningaanbod in met name de Randstad stellen ze vaak geen hoge eisen. Een jongere wonend en werkend in de Randstad: “Dat we hier wonen is toevallig. We konden dit appartement huren met een goede prijs-kwaliteitverhouding. Dat was belangrijker dan waar het precies was.” Zodra zij een nieuwe stap maken in hun carrière kunnen zij gemakkelijk weer verhuizen.

EEN HUUR- OF KOOPWONING?

De geïnterviewde jongeren die in Fryslân wonen hebben ongeveer in gelijke mate een huur- of koopwoning. Sommigen staan op het punt een huis te kopen of willen dit op korte termijn doen. “Ik denk dat we binnen een paar jaar een huis gebouwd hebben, waarschijnlijk in de Trynwâlden. Mijn vriend komt daar vandaan. Het is een mooie omgeving en dichtbij Leeuwarden.” Enkele jongeren zijn na het afstuderen weer bij hun ouders ingetrokken omdat ze geen geschikte woonruimte konden vinden. De vertrekkers wonen vrijwel allemaal in een huurhuis en sommigen nog op een studentenkamer. Ook zij willen bijna allemaal op termijn graag een huis kopen. Vanwege de hoge huizenprijzen buiten Fryslân is dit op korte termijn voor de meesten lastig te realiseren.

TERUGKEER IN TOEKOMST NIET UITGESLOTEN

Veel vertrekkers kiezen in deze fase van hun leven voor werk en carrière. Een deel wil in de toekomst wellicht terugkeren naar Fryslân. In een volgende levensfase kan een terugkeer, en een voor Randstedelijke begrippen betaalbare woning, aantrekkelijk zijn. “Ik heb zelf een hele fijne jeugd gehad in Fryslân. Als ik kinderen krijg dan kan ik me voorstellen dat ik ze in een rustige omgeving wil grootbrengen in Fryslân.” Ook de zorg voor ouders kan een overweging voor terugkeer zijn. “Mijn ouders zijn nu nog gezond, maar ik heb geen idee hoe ik zal reageren als zij hulpbehoevend worden. Misschien is dat een reden om terug te keren.” Een voorwaarde is dan wel dat er een aantrekkelijke baan is, in of nabij Fryslân. Andere vertrekkers zien zichzelf in de toekomst niet terugkeren naar hun geboortegrond. Dikwijls hebben ze een partner die daar niet voor in is of voelen zij zich minder verbonden met Fryslân. Doordat zij al een tijd lang buiten de provincie wonen zijn de sociale contacten verminderd. Zij voelen zich thuis in hun nieuwe woonomgeving.